

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ VE ARAŞTIRMALARI DERGİSİ BANU Journal of Health Science and Research

DOI: 10.46413/boneyusbad.1081578

Özgün Araştırma / Original Research

Gebelerde Koronavirüs Anksiyetesi ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Düzeyi İlişkisi The Relationship of Coronavirus Anxiety and Level of Uncertainty in Pregnancy

Derya EŞSİZ SELİMOĞLU¹ Kerime Derya BEYDAĞ²

¹ Özel Anadolu Sağlık
Merkezi Hastanesi
Kocaeli, Türkiye, Uzman
Hemşire

² İstanbul Gedik
Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü,
İstanbul, Türkiye, Doç.
Dr.

Sorumlu yazar /
Corresponding author:

Kerime Derya BEYDAĞ

kderyabeydag@gmail.com

Geliş tarihi / Date of
receipt: 02.03.2022

Kabul tarihi / Date of
acceptance: 31.07.2022

Atf / Citation: Eşsiz
Selimoğlu, D., Beydağ,
K.D. (2022). Gebelerde
koronavirüs anksiyetesi
ve belirsizliğe
tahammülsüzlük düzeyi
ilişkisi. BANU Sağlık
Bilimleri ve
Araştırmaları Dergisi.
4(3), 201-211 doi:
10.46413/boneyusbad.10
81578

*Bu çalışma, İstanbul
Okan Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Enstitüsü
Hemşirelik Anabilim Dalı
tarafından yüksek lisans
tezi olarak kabul
edilmiştir.

ÖZET

Amaç: Bu araştırma, pandemi sürecindeki gebelerin koronavirüs anksiyetesi ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi ilişkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma tanımlayıcı nitelikte olup örneklemini, Kocaeli ilindeki bir özel hastanenin kadın sağlığı polikliniğine 01/02/2021-01/05/2021 tarihleri arasında başvuran 216 gebe oluşturmuştur. Araştırma verileri demografik soru formu, Koronavirüs Anksiyete Ölçeği Kısa Formu (KAÖ) ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Kısa Formu (BTÖ-12) ile elde edilmiştir.

Bulgular: Araştırma sonucunda gebelerin BTÖ-12 toplam puanı 36.69 ± 8.46 ve KAÖ toplam puan ortalaması 8.01 ± 1.44 olarak bulunmuştur. Bireylerin KAÖ ile BTÖ-12 toplam puanı, “ileriye yönelik kaygı” alt boyutu ve “engelleyici kaygı” alt boyutu arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki saptanmıştır.

Sonuç: Pandemi sürecinde profesyonel danışmanlık ile gebelik, doğum ve doğum sonu dönem ile ilgili güvenli bilgilerin anne ve anne adaylarına ulaştırılarak doğru bilgilendirme yapılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Gebelik, Koronavirüs anksiyetesi, Belirsizliğe tahammülsüzlük

ABSTRACT

Aim: This research was carried out to determine the relationship between the level of coronavirus anxiety and intolerance of uncertainty in pregnant women during the pandemic process.

Material and Method: The study is descriptive and its sample consisted of 216 pregnant who applied to Kocaeli province a private hospital Women's Health outpatient clinic between 01/02/2021-01/05/2021. The research data were obtained with the demographic questionnaire, the Coronavirus Anxiety Scale Short Form (CAS), and the Intolerance of Uncertainty Scale Short Form (IUS-12).

Results: As a result of the research, the total score of IUS-12 was 36.69 ± 8.46 and the mean score of the CAS of the pregnant women was found to be 8.01 ± 1.44 . A moderate positive correlation was found between the CAS levels of the individuals and the total score of the IUS-12, the “anxiety for the future” sub-dimension and the sub-dimension of “disruptive anxiety”.

Conclusion: Professional counseling and safe information about pregnancy, birth and postpartum period during the pandemic process; be delivered to mothers and expectant mothers to provide accurate information.

Keywords: Pregnancy, Coronavirus anxiety, Intolerance of uncertainty

GİRİŞ

Koronavirüs, basit bir soğuk algınlığından ciddi solunum yolu enfeksiyonlarına neden olan bir virüs ailesidir. Aralık 2019 tarihinde Çin'in Wuhan şehrinde insanlarda zatürreye neden olan yeni bir koronavirüs tanımlanmıştır. Önceki koronavirüslerden SARS ve MERS salgınlarına oranla bulaştırıcılığı çok daha fazladır. COVID-19 salgını Mart 2020'de pandemi olarak ilan edilmiştir ve dünyayı fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden etkilemektedir (Tırmıkçıoğlu, 2020; Desdicioğlu ve Yavuz, 2020).

COVID-19 salgınının kontrol altına alınmasında karantina, izolasyon ve sosyal mesafe gibi önlemler kullanılmaktadır. Bu önlemler maruz kalan insanlar için çoğu zaman olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir. İzolasyon dönemlerinde sevdiklerinden ayrılma, özgürlük kaybı ve hastalık hakkındaki belirsizliğin; anksiyete, depresyon ve stres gibi psikolojik sorunları arttırdığı çalışmalarda belirtilmektedir. Küresel salgın hakkında çok sayıda araştırma yapılmakla birlikte COVID-19'un neden olduğu anksiyete üzerine yapılmış çalışma sayısı sınırlıdır (Budak ve Korkmaz, 2020; Biçer, Çakmak, Demir ve Kurt, 2020).

COVID-19 enfeksiyonu her yaş grubunu etkilemekle birlikte, yaşlılar ve solunum sıkıntısı olan bireyleri daha çok etkiliyor olsa da virüsün solunum sistemini etkilemesi ve gebelerin solunum sistemi enfeksiyonları açısından riskli grupta yer alması nedeni ile hastalık gebeler için de endişe oluşturmaktadır. Gebelerde COVID-19 enfeksiyonunun bulaş yolu, prognozu, bebeğe geçiş yolu ve tedavisi ile ilgili bilgiler yetersizdir. Vaka sayısının yetersizliği hastalığın seyrinin gebelikte nasıl olacağı ile ilgili kesin bilgi verememektedir. Ayrıca gebelikte viral enfeksiyonların morbidite ve mortalitesinin yüksek olduğunu unutmamak gerekir (Biçer, Çakmak, Demir ve Kurt, 2020; Özcan, Elkoca ve Yalçın, 2020).

Pandemi olarak ilan edilen COVID-19'un maternal ve fetal etkileri için kanıtlar ilk başlarda oldukça yetersizdi. Yapılan çalışmalara göre; gebelerde görülen salgının tehdit durumunun hastalık belirtilerinin ve tedavisinin, yetişkinler ile benzer olduğu görülmektedir (Özcan ve ark., 2020; Uğurlu ve Vural, 2020). Gebelerde COVID-19, çoğunlukla hafif veya orta derecede grip benzeri semptomlara neden olmakla birlikte, COVID-19 gelişen gebelerin çoğu erken doğum

yapmadan iyileşmiştir. Ancak alt hastalığı olan gebelerde morbidite (Erken Membran Rüptürü-EMR, preterm doğum, ölü doğum, preeklampsi, fetal distrese bağlı sezaryen ile doğumda artış, vb.) ve mortalite gelişme riski artmıştır (Ovalı, 2020).

Hemşire/ebeler gebelik, doğum ve doğum sonu dönemde gebe kadın ile yakın iletişim kuran ve destek olan sağlık profesyonelleridir. Bu nedenle hemşire/ebeler bu dönemlerde gebeleri hem fiziksel hem de psikososyal yönden değerlendirmelidir. Hemşire/ebelerin eğitimci, rol model olma ve danışmanlık gibi rolleri vardır. Bu rollerine ek olarak yaşanan pandemi nedeniyle bakım süreçlerine bazı sorumluluklar eklenmiştir. Gebelere kişisel koruyucu önlemler, enfeksiyonun bulaş yolları, anne ve bebeğe etkileri, COVID-19 ile ilgili tele-sağlık hizmetleri konularında eğitim verme, hastane ortamında ve doğum sırasında COVID-19 pozitif ve negatif olan gebe hastaların temasını önlemeye yönelik tedbir alınması, COVID-19 pozitif ya da şüpheli anneye emzirmeye yönelik bilgilendirme, evde bakım hizmetlerini yürütme ve kayıtların tutulması bu sorumluluklardan bazılarıdır. Pandemi sürecinin ne kadar devam edeceğinin bilinmemesi, virüsün gebeliğe ve fetüse etkileri ile ilgili bilgilerin sınırlı kalması gibi nedenlerle anksiyete yaşayan gebelerin bilinçlendirilerek anksiyete düzeyinin azaltılması hemşire ve ebelerin sorumlulukları arasındadır. Çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, hemşire ve ebelerin, gebelerin bilgi gereksinimleri gidererek anksiyete düzeylerini azaltmaya yönelik girişimleri bakım süreçlerine dahil etmeleri beklenmektedir.

Literatür incelediğinde, pandemi sürecinde gebelerde koronavirüs anksiyetesi ve belirsizliğe tahammülsüzlük ilişkisinin incelendiği çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma, pandemi sürecindeki gebelerin koronavirüs anksiyetesi ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi ilişkisinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Soruları

Araştırmada aşağıdaki soruların yanıtları aranmıştır:

- Gebelerin koronavirüs anksiyete düzeyleri ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi nasıldır?
- Gebelerin koronavirüs anksiyete düzeyleri ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
- Gebelerin koronavirüs anksiyete düzeyleri ve

belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerini yordayan etmenler nelerdir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü (Tasarımı)

Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte araştırmadır.

Araştırmanın Evreni / Örnekleme

Araştırmanın evrenini, Kocaeli ilindeki özel bir hastanenin kadın sağlığı polikliniğine 01/02/2021-01/05/2021 tarihleri arasında başvuran 260 gebe oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmeden evrenin tamamına ulaşılmak istenmiş, ancak çalışmaya dahil olmak istemeyen gebeler olması sebebiyle, araştırma 216 (%83.1) gebe ile tamamlanmıştır. Araştırmaya, Türkçe konuşup anlaşılabilen, iletişim engeli olmayan, 18 yaş ve üzerinde olan ve çalışmaya katılmak isteyen tüm trimesterlerden gebeler dahil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri demografik soru formu, Koronavirüs Anksiyete Ölçeği Kısa Formu (KAÖ) ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Kısa Formu (BTÖ-12) kullanılarak elde edilmiştir.

Demografik Soru Formu: Gebe kadınların demografik özelliklerini içeren 4 soru (yaş, öğrenim durumu, çalışma durumu, gelir durumu), gebelik özelliklerini içeren 4 soru (gebelik sayısı, gebelik ayı, gebeliğin planlı olması, gebeliğin tedavi sonucu olması) ve koronavirüs pandemi sürecini sorgulayan 10 soru (gebelerin yüksek risk altında olması konusunda görüşü, emzirme ile bebeğe geçme durumu, erken doğumu neden olma durumu, virüse yakalanmaktan korkma durumu vb.) olmak üzere toplam 18 sorudan oluşmaktadır.

Koronavirüs Anksiyete Ölçeği Kısa Formu (KAÖ): Ölçek, COVID-19 kriziyle ilişkili olası disfonksiyonel anksiyete vakalarını tanımlamak için kısa bir ruh sağlığı taraması olarak Lee (2020) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Biçer ve arkadaşları (2020) tarafından yapılmıştır. Orijinal ölçek ile aynı özellikler göstermektedir. Ölçek 5 soru ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin puanlanması "0" "hiçbir zaman", "1" "Nadir, bir veya iki günden az", "2" "Birkaç gün", "3" "7 günden fazla" ve "4" "son iki haftada neredeyse her gün" olarak gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.83 olarak

hesaplanmıştır. Ölçekten alınan en yüksek puan 20 olup 9 ve üzeri puanlar anksiyete düzeyi yüksek olarak değerlendirilmektedir (Biçer, Çakmak, Demir ve Kurt, 2020). Bu çalışma da ölçeğin cronbach alpha değeri 0.90 bulunmuştur.

Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Kısa Formu (BTÖ-12): Ölçek, Carleton ve diğerleri (2007) tarafından geliştirilen ölçek Sarıçam ve arkadaşları (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. BTÖ-12, 12 madde ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar, ileriye yönelik kaygı ve engelleyici kaygı olarak adlandırılmıştır. İleriye yönelik kaygı boyutu maddeleri 1, 2, 3, 4, 5, 6, ve 7'nci maddeler, engelleyici kaygı boyutu maddeleri ise 8, 9, 10, 11 ve 12'nci maddelerdir. Ölçek yetişkinler için kendini değerlendirmeye yönelik (self-report) 5'li Likert ("1" Bana hiç uygun değil, "2" Bana çok az uygun, "3" Bana biraz uygun, "4" Bana çok uygun ve "5" Bana tamamen uygun) bir ölçektir. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 12 ile 60 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar yüksek düzeyde belirsizliğe tahammülsüzlüğü göstermektedir. Ölçeğin cronbach alfa iç tutarlık katsayı ölçeğin bütünü için ,88; ileriye yönelik kaygı alt boyutu için .84, engelleyici kaygı alt boyutu için .77 olarak bulunmuştur (Sarıçam, Erguvan ve Akin, 2014). Bu çalışma da ölçeğin cronbach alpha değeri ileriye yönelik kaygı alt boyutu için .91 olarak, engelleyici kaygı alt boyutu için .92 olarak ve ölçeğin bütünü için cronbach's alpha değeri .87 bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Veri toplama formları, hastanenin kadın doğum polikliniğine başvuran ve muayene öncesinde bekleme aşamasındaki gebelere araştırmanın amacı hakkında bilgi verildikten sonra verilmiştir. Gebeler veri toplama formunu bireysel olarak yanıtlamışlardır. Veri toplama işlemi bittikten sonra soru soran gebelerin soruları yanıtlanmıştır. Veri toplama işlemi yaklaşık olarak 5 dakika kadar sürmüştür.

Araştırmanın Yapıldığı Yer

Araştırma, Kocaeli ilindeki bir özel hastanenin kadın doğum polikliniklerinde gerçekleştirilmiştir. Hastanede, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) anlaşması bulunmamakta, özel sigortası olan ve ücretli hastalara tedavi ve bakım hizmetleri sunulmaktadır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical

Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin tanımlayıcı istatistiklerinde ortalama, standart sapma, medyan en düşük, en yüksek, frekans ve oran değerleri, sperman korelasyon analizi ve regresyon analizi ile değerlendirilmiştir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiş, %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Veri toplama işlemi öncesinde araştırmanın yapılacağı hastanenin etik kurulundan (Tarih: 06.01.2021 Sayı: ASM-EK 21/134) izin alınmıştır. Araştırma süresince Helsinki Bildirgesi kurallarına uyulmuştur. Araştırma katılımcılarına, araştırma sonuçlarının bilimsel amaçla kullanılacağı bilgisi verilmiş ve yazılı onamları alınmıştır. Ölçeklerin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği yapan kişilerden ölçek kullanım izinleri alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan gebelerin yaş ortalaması 31.02 ± 1.22 (min.21-max.44) olarak bulunmuştur. Gebelerin %75.5'si üniversite ve üzeri mezunu, %60.6'sı bir işte çalışmakta ve %61.6'sının geliri giderine denktir. Gebelerin %35.2'sinin gebeliğinin 4-6'ncı ayında olduğu, %56.5'inin ilk gebeliği olduğu, %83.8'inin planlı gebelik olduğu ve %29.6'nın tedavi ile gebe kaldığı saptanmıştır (Tablo 1).

Araştırmaya katılan gebelerin %61.1'i gebe kadının koronavirüs açısından daha yüksek risk altında olduğunu düşündüğünü ve %56.5'i koronavirüsün emzirme ile bebeğe geçmesi konusunda fikri olmadığını belirtmiştir. Gebelerin %48.1'i koronavirüsün anneden bebeğe geçmesi konusunda; %56.5'i gebelikte geçirilen koronavirüsün doğum öncesi ve doğum sonrası dönemde bebeğin sağlığını etkilemesi konusunda ve %55.6'sı gebelikte geçirilen koronavirüsün erken doğuma neden olması konusunda fikri olmadığını ifade etmiştir. Gebelerin %90.7'sinin COVID-19'a yakalanmaktan korktuğu, %71.8'inin yakın çevresinde hastalığı geçirenler olduğu ve %16.7'sinin hastalığı geçirdiği belirlenmiştir. Gebelerin %90.7'si COVID-19 haberlerini takip ettiğini ve %33.3'ü COVID-19 aşısı yaptırmayı düşündüğünü belirtmiştir (Tablo 2).

Tablo 1. Gebelerin Demografik Özelliklerinin Dağılımı

Değişkenler	n	%
Yaş ortalaması	31.02 ± 1.22 (min: 21, maks: 44)	
Öğrenim	İlköğretim	8 3.7
Durumu	Lise	45 20.8
	Üniversite ve üzeri	163 75.5
Çalışma	Evet	131 60.6
Durumu	Hayır	85 39.4
Gebelik ayı	1-3 ay	70 32.4
	4-6 ay	76 35.2
	7-9 ay	70 32.4
Gelir Durumu	Gelir giderden az	35 16.2
	Gelir giderden fazla	48 22.2
	Gelir gidere denk	133 61.6
Gebelik Sayısı	İkinci ve üzeri gebelik	94 43.5
	İlk gebelik	122 56.5
Gebeliğin planlı olma durumu	Planlı	181 83.8
	Plansız	35 16.2
Gebeliklerin tedavi sonucu olma durumu	Evet	64 29.6
	Hayır	152 70.4
Toplam		216 100

min: minimum, maks: maksimum

Araştırmaya katılan gebelerin “ileriye yönelik kaygı” alt boyut puan ortalaması 22.76 ± 5.25 ; “engelleyici kaygı” alt boyut puan ortalaması 13.93 ± 3.21 ve BTÖ-12 toplam puanı 36.69 ± 8.46 olarak bulunmuştur. Gebelerin KAÖ toplam puan ortalaması 8.01 ± 1.44 olarak bulunmuştur (Tablo 3).

İki ölçek arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde; bireylerin KAÖ ile BTÖ-12 toplam puanı, “ileriye yönelik kaygı” alt boyutu ve “engelleyici kaygı” alt boyutu arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki saptanmıştır. Korelasyon analizine göre gebelerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri arttıkça, koronavirüs anksiyete düzeyleri de artmaktadır (Tablo 4).

Gebelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük düzeyinin; koronavirüsün doğum öncesi ve sonrası sağlığa etkisi konusunda görüşü ve koronavirüs haberlerini / gelişmelerini takip etme değişkenlerinin %25.1'ini açıkladığı saptanmıştır (Tablo 5).

Tablo 2. Gebelerin Koronavirüs ile İlgili Sorulara Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Değişkenler		n	%
Koronavirüs açısından gebe kadınların daha yüksek risk altında olma konusunda görüşü	Evet	132	61.1
	Fikrim yok	51	23.6
	Hayır	33	15.3
Koronavirüsün doğum sonu dönemde emzirme ile bebeğe geçme konusunda görüşü	Evet	40	18.5
	Fikrim yok	122	56.5
	Hayır	54	25.0
Koronavirüsün gebelikte anneden bebeğe geçme konusunda görüşü	Evet	59	27.4
	Fikrim yok	104	48.1
	Hayır	53	24.5
Gebelikte geçirilen Koronavirüsün bebeğin doğum öncesi ve doğum sonrası sağlığını etkileme konusunda görüşü	Evet	40	18.5
	Fikrim yok	122	56.5
	Hayır	54	25.0
Gebelikte geçirilen Koronavirüsün erken doğuma neden olma konusunda görüşü	Evet	71	32.9
	Fikrim yok	120	55.5
	Hayır	25	11.6
Bu süreçte COVID-19'a yakalanmaktan korkma durumu	Evet	196	90.7
	Hayır	20	9.3
Yakın çevrede (aile / arkadaş / akraba vb.) COVID-19 geçirme durumu	Evet	155	71.8
	Hayır	61	28.2
COVID-19 geçirme durumu	Evet	36	16.7
	Hayır	180	83.3
COVID-19 ile ilgili haberleri, gelişmeleri takip etme durumu	Evet	196	90.7
	Hayır	20	9.3
COVID-19 aşısı yaptırmayı düşünme durumu	Evet	72	33.3
	Hayır	81	37.5
	Kararsızım	63	29.2
Toplam		216	100

Tablo 3. Gebelerin Ölçek Alt Boyutları ve Toplam Puan Ortalamalarının Dağılımı

Değişken	Ortalama	ss	Min	Maks
İleriye Yönelik Kaygı Alt Ölçeği	22.76	5.25	7	30
Engelleyici Kaygı Alt Ölçeği	13.93	3.21	5	20
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Kısa Formu (BTÖ-12) Toplam Puanı	36.69	8.46	12	55
Koronavirüs Anksiyete Ölçeği (KAÖ)	8.01	1.44	2	20

ss: standart sapma, min: minimum, maks: maksimum

Tablo 4. Ölçek Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki İlişkinin İncelemesi

Değişkenler	1	2	3	4
KAÖ (1)	1	0.344*	0.304*	0.360*
BTÖ-12 (2)	0.344*	1	0.354*	0.386*
İleriye Yönelik Kaygı alt boyutu (3)	0.304*	0.354*	1	0.420*
Engelleyici Kaygı alt boyutu (4)	0.360*	0.386*	0.420	1

Spearman Korelasyon testi, * $p < 0.05$

KAÖ: Koronavirüs Anksiyete Ölçeği BTÖ-12: Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Kısa formu

Tablo 5. Gebelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük Düzeylerini Yordayan Değişkenlere İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Sabit: BTÖ-12	R	R ²	F	p
Koronavirüsün doğum öncesi ve sonrası sağlığa etkisi konusunda görüşü	0.522	0.251	6.542	0.005*
Koronavirüs haberlerini / gelişmelerini takip etme				

BTÖ-12: Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Kısa formu

Tablo 6. Gebelerin Koronavirüs Anksiyete Düzeyini Yordayan Değişkenlere İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Sabit: KAÖ	R	R ²	F	p
Öğrenim durumu				
Çalışma durumu				
Gelir düzeyi				
Gebelik sayısı				
Gebeliğin planlı olma durumu				
Gebelerin koronavirüs açısından yüksek risk altında olduğu konusunda görüşü	0.488	0.248	7.749	0.005*
Koronavirüsün anneden bebeğe geçme konusunda görüşü				
Koronavirüsün emzirme ile geçme konusunda görüşü				
Koronavirüsün doğum öncesi ve sonrası sağlığa etkisi konusunda görüşü				

KAÖ: Koronavirüs Anksiyete Ölçeği

Gebelerin koronavirüs anksiyete düzeyinin; öğrenim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi, gebelik sayısı, gebelerin koronavirüs açısından yüksek risk altında olduğu konusunda görüşü, koronavirüsün anneden bebeğe geçme konusunda görüşü, koronavirüsün emzirme ile geçme konusunda görüşü ve korona virüsün doğum öncesi ve sonrası sağlığa etkisi konusunda görüşü değişkenlerinin %25'ini açıkladığı belirlenmiştir (Tablo 6).

TARTIŞMA

Pandemi sürecindeki gebelerin koronavirüs anksiyetesi ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi ilişkisinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırma, gebelerin %61,1'i gebe kadının koronavirüs açısından daha yüksek risk altında olduğunu düşündüğünü ve %56,5'i koronavirüsün emzirme ile bebeğe geçmesi konusunda fikri olmadığını belirtmiştir (Tablo 2). Araştırma bulgusu, gebelerin koronavirüs açısından yüksek risk altında olduğu düşüncesini desteklemektedir. Bu sonucun gebeliğe bağlı olarak yaşanan fizyolojik ve hormonal değişikliğin enfeksiyon riskini arttırabileceği fikrinden kaynaklanabileceği şeklinde yorumlanmıştır. Desdicioğlu ve Yavuz (2020) derlemesinde koronavirüs salgınının gebelikteki sonuçlarıyla ilgili yeterli bilimsel veri olmadığını ve gebelerin genel topluluktan daha çok risk altında olduğuna dair veri bulunmadığından bahsetmiştir. Aslan ve arkadaşları (2020), gebelerin COVID-19'dan genel topluma göre daha fazla hastalanma riskinin olup olmadığını bilinmediğini ve gebelerin COVID-19'a daha duyarlı olduğuna bir bilgi olmadığını belirtmiştir (Aslan, Yuvacı Uslu, Köse, Cevrioğlu ve Özden, 2020). Gebelerin yarısından fazlası koronavirüsün emzirme ile bebeğe geçip geçmediği konusunda fikri olmadığını belirtmiştir. Literatüre göre bulaşın anneden bebeğe geçişi belirsizdir, genel düşünce beslenmenin anne sütü olması yönündedir. Çuvadar ve Özcan'ın (2020) yaptığı çalışmada, koronavirüs tanıli annenin doğumdan sonra bebeğinin 14 gün karantinaya alınması ve süt sağılarak beslenmenin desteklenmesi önerilmektedir. Semptomsuz olan annenin kendini iyi hissediyorsa temas önlemlerine uyularak bebeğin emzirilmesi yönündedir. Anneler emzirme ve izolasyon kurallarına uyum konusunda desteklenmesi önerilmektedir. Chen ve arkadaşlarının (2020) COVID-19 ile enfekte dokuz gebe ile gerçekleştirdikleri çalışmada,

doğumların tamamı sezaryen ile gerçekleştirilmiş, doğum sonrası bebeklerde bir sağlık sorunu oluşmamış, amniyotik sıvıda ve süt örneklerinde koronavirüs tespit edilmemiştir Ertuğrul ve arkadaşları (2021) hazırladıkları derlemede pandemi döneminde emzirmenin desteklenmesi gerektiğini hatta anne sütünün, SARS-CoV-2 enfeksiyonuna karşı koruyucu antikolar sağlayarak faydalı olabileceğinden bahsetmektedir (Ertuğrul, Değer ve Yılmaz, 2021).

Araştırmada, gebelerin %48.1'i koronavirüsün anneden bebeğe geçmesi konusunda; %56.5'i gebelikte geçirilen koronavirüsün doğum öncesi ve doğum sonrası dönemde bebeğin sağlığını etkilemesi konusunda ve %55.6'sı gebelikte geçirilen koronavirüsün erken doğuma neden olması konusunda fikri olmamasının gebelerin bilgi eksikliğinden kaynaklı olduğu düşünülmüştür. Literatürde Spiniello ve arkadaşlarının (2020), 22 ülke de, 73 hastaneden toplam 388 gebenin katılımıyla yapılan çok merkezli en büyük çalışmada korona virüs pozitif olan gebeliklerde maternal mortalite riskinin %0.8 olduğu bildirilmiş; birkaç olguda bulaş öncesinde sağlıklı olan kadınlarda maternal ölüm bildirilmiştir. Ertuğrul ve arkadaşlarının (2021) çalışmada COVID-19 doğumları arasında erken doğum, düşük doğum ağırlığı ve sezaryen doğum sıklıkla gözlemlendiğini belirtmiştir. Desdicioğlu ve Yavuz (2020) COVID-19 geçiren gebelerde maternal komplikasyon olarak pnömoni ve mekanik ventilasyon ihtiyacı, fetal komplikasyon olarak abortus, gelişme geriliği ve erken doğumu bildirmiştir. Rasmussen ve arkadaşları (2020) COVID-19'un gebeler üzerindeki muhtemel etkilerin ve anneden fetüse bulaşması hakkındaki bilgilerin sınırlı olduğunu belirtmiştir (Rasmussen, Smulian, Lednicky, Wen ve Jamieson, 2020). Çoğu çalışmada, gebelikte COVID-19'un fetüse bulaşmadığı bulunmuştur (Chen ve ark., 2020; Schwartz, 2020).

Araştırma kapsamındaki gebelerin %90.7'sinin COVID-19'a yakalanmaktan korktuğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, COVID-19 enfekte gebelerde prognoz ve hastalığın tedavisinin bilinmemesinden kaynaklanmış olabilir. Gebelerin %71.8'inin yakın çevresinde hastalığı geçirenler olduğu ve %16.7'sinin hastalığı geçirdiği belirlenmiştir. Gebelerin %90.7'si COVID-19 ile ilgili haberlerini takip ettiğini ve %33.3'ü COVID-19 aşısı yaptırmayı düşündüğünü belirtmiştir (Tablo 2). Bu sonuçta COVID-19 aşısının gebelerde uygulanmasına

yönelik çalışmaların sınırlı olmasının neden olabileceği şeklinde yorumlanmıştır. Benzer şekilde Dayan (2021) hazırlanmış olduğu derlemede gebelerde COVID-19 aşılarının güvenliğine ilişkin veriler sınırlı olduğu, son yapılan çalışmalarda mRNA COVID-19 aşısı uygulanan gebeler arasında belirgin bir yan etkinin görülmediğinden bahsetmiştir. Ayrıca gebeliğin ilk üç ayı olmak üzere gebelik ve bebek sonuçları üzerinde daha kapsamlı çalışmalar yapılması gerektiğini belirtmiştir. Karahmet (2021) çalışmasında, gebelikte COVID-19 aşılmasının yararları ve riskleri bireysel olarak tartışılması gerektiğini, gebe kadınlara diğer inaktif aşılardan uygulanmasında tespit edilen bir risk olmasada gebelikte COVID-19 aşılmasının güvenilirliği hakkında henüz yeterli bir veri bulunmadığından bahsetmiştir. Ceulemans ve arkadaşları (2020) Belçika da 2421 hamile ve 3445 emziren kadın ile yaptığı çalışmada, COVID-19 karantinası sırasında doğum sonrası erken dönemde hamile kadınlarda depresif belirtiler ve kaygıların arttığını tespit etmiştir (Ceulemans, Hompes ve Foulon, 2020). Taubman ve arkadaşları (2020) İsrail’de Yahudi Arap 336 kadın ile yaptığı çalışmada gebelerin ailenin ekonomik durumu, halka açık alanlarda bulunmak, COVID-19 olmak, aileden birinin COVID-19 ile bulaş olması, gebelik rutin kontrolleri, bebeğin sağlığı ve doğum ile ilgili kaygılarının olduğu saptanmıştır (Taubman-Ben-Ari, Chasson, Abu Sharkia ve Weiss, 2020). Patabendige ve arkadaşları (2020) COVID-19 pandemisinin Sri Lankalı gebelerde anksiyete ve depresyon düzeyinde artışa neden olduğundan bahsetmiştir (Patabendige, Gamage, Weerasinghe ve Jayawardane, 2020). Liu ve arkadaşları (2020) Wuhan’da 932 ve Chongqing’da 1015 gebe katılımcı ile yaptığı çalışmada, gebelerde kaygı oranını %10.4 ile %24.5 arasında değişen değerlerde saptamışlardır. Berthelot ve arkadaşları (2020) Kanada’daki çalışmasında, gebe kadınların COVID-19 pandemisi öncesine oranla stres, anksiyete ve depresyon düzeylerinde artış olduğunu belirtmiştir. Durankuş ve Aksu (2020), COVID-19 salgını sırasında gebelerde anksiyete ve depresyon belirtilerinin arttığını saptamıştır.

Gebelerin “ileriye yönelik kaygı” alt boyut puan ortalaması 22.76 ± 5.25 ; “engelleyici kaygı” alt boyut puan ortalaması 13.93 ± 3.21 ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Kısa formu (BTÖ-12) toplam puanı 36.69 ± 8.46 olarak bulunmuştur. Gebelerin Koronavirüs Anksiyetesi

Ölçeği (KAÖ) toplam puan ortalaması 8.0 ± 1.44 olarak bulunmuştur (Tablo 3). Aka (2021) yapmış olduğu çalışmada COVID-19 Korkusu Ölçeği toplam puanı (Ort:17.53; SS:6.87) sonucunu bulmuştur. BTÖ-12 toplam puan ve alt boyutlarına ilişkin ortalama puanlar ileriye yönelik kaygı (Ort:24.17; SS:6.69), engelleyici kaygı (Ort:15.52; SS:5.95), BTÖ-12 (Ort:39.70; SS:11.77) saptamıştır. İran’da Salehi ve arkadaşlarının (2020) yaptığı çalışmada, COVID-19 Korkusu Ölçeği puan ortalaması 22.5 ± 5.90 olarak bulunmuştur (Salehi, Rahimzadeh, Molaei, Zaheri ve Esmaelzadeh-Saeieh, 2020). Türen ve Kılıç’ın (2020) yapmış olduğu çalışmaya 177 gebe dahil edilmiş ve gebelerin anksiyete düzeyi %44,6 olarak bulunmuştur. Sevimli’nin (2021) çalışmasında lohusaların COVID-19 korkusu ölçeğinden aldığı puan (22.19 ± 7.05) yüksek bulunmuştur. COVID-19 korkusu yaşayan lohusaların anksiyete ve depresyon geçirme olasılıklarının arttığını belirtmiştir. Belirsizliğe tahammülsüzlüğün endişe ve yaygın anksiyete üzerinde etkisinin var olduğu açıklanmaktadır (Sexton, Norton, Walker ve Norton, 2003). Akbari ve arkadaşları (2021) araştırmasında pandemi ile ilgili olarak, sıkıntıya tahammülsüzlük ve psikolojik sıkıntı, COVID-19 korkusuyla pozitif olarak ilişkilendirilmiştir (Akbari, Seydavi ve Zamani, 2021).

Gebelerin KAÖ ile BTÖ-12 toplam puanı, “ileriye yönelik kaygı” alt boyutu ve “engelleyici kaygı” alt boyutu arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki saptanmıştır. Korelasyon analizine göre gebelerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri arttıkça, koronavirüs anksiyete düzeyleri de artmaktadır (Tablo 4). Duman (2020) yaptığı çalışmada COVID-19 korkusu ile ileriye yönelik kaygı ve engelleyici kaygı arasında orta, pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bakioğlu ve arkadaşları (2020) yaptıkları çalışmada COVID-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit etmiştir (Bakioğlu, Korkmaz ve Ercan, 2020). Öztürk ve arkadaşları (2020) yaptıkları çalışmada, kişilerin belirsizliğe tahammülsüzlüklerinin artması, pandemi sürecini kişiler için zorlaştırdığını belirtmektedir. Pandeminin psikolojik sorunlara neden olmasa bile olumsuz duygular oluşturabileceği ifade edilmiştir (Öztürk, Akalın, Özgüner ve Şakiroğlu, 2020). Sarıçam ve arkadaşları (2014) çalışmasında, belirsizliğe tahammülsüzlüğün kaygıyı arttırdığı, kaygının da mutsuzluğa neden olduğunu ifade etmiştir. Satıcı ve

arkadaşları (2020) ve Mertens ve arkadaşları (2020), COVID-19 korkusunun belirsizliğe tahammülsüzlük ile pozitif olarak ilişkili olduğunu bulmuştur (Satıcı, Sarıcalı, Satıcı ve Griffiths, 2020; Mertens, Gerritsen, Duijndam, Salemnik ve Engelhard, 2020). İki farklı çalışmada da, belirsizliğe tahammülsüzlüğün sağlık kaygısı ile pozitif olarak ilişkili olduğunu belirtmiştir (Tull ve ark., 2020; Wright, Lebell ve Carleton, 2016).

Gebelerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük düzeyinin; koronavirüsün doğum öncesi ve sonrası sağlığa etkisi konusunda görüşü ve koronavirüs haberlerini / gelişmelerini takip etme değişkenlerinin %25'ini açıkladığı saptanmıştır (Tablo 5). Belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi ve değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre bu değişkenler belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyinde artışı yordamaktadır. Mehdizadehkashi ve arkadaşları (2021) 300 gebeyi değerlendirdikleri çalışmada gebelerin kaygısının önemli sebeplerinden birisinin sosyal medya olduğunu ve gebelerin %41.3'ü yüksek düzeyde; %19.0'u ise çok yüksek düzeyde sosyal medyadan etkilendiğini ifade etmiştir. Depoux ve arkadaşları (2020) sosyal medyanın toplumda paniğin ortaya çıkmasında büyük etkisi olduğuna değinmiştir. Hossain ve arkadaşları, çalışmada gebelerin %97.2'sinin COVID-19 hakkında bilgi sahibi olduğu ve televizyonun (%55.9) ana bilgi kaynağı olduğunu saptanmıştır (Hossain, Samuel, Sandeep, Imtiaz ve Zaheer, 2020). Corbett ve arkadaşları'nın (2020) çalışmasında hastaların COVID-19 ile ilgili olarak kullandığı bilgi kaynakları arasında TV %80.3, web sitesi %63.4 ve ulusal haber uygulamaları %49.3 olarak bulunmuştur (Corbett, Milne, Hehir, Lindow ve O'connel, 2020). Literatürde, belirsizliğe tahammülsüzlüğün sağlık kaygısının artmasıyla da ilişkili olduğundan bahsedilmiştir (Tull ve ark., 2020; Wright, Lebell, Carleton, 2016; Bardeen ve Fergus, 2014). Alizadehfard ve Alipur (2020), belirsizliğe tahammülsüzlüğün sağlık kaygısı ve COVID-19 korkusu arasındaki ilişkide aracı rolü olduğunu belirtmiştir.

Gebelerin koronavirüs anksiyete düzeyinin; öğrenim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi, gebelik sayısı, gebelerin koronavirüs açısından yüksek risk altında olduğu konusunda görüşü, koronavirüsün anneden bebeğe geçme konusunda görüşü, koronavirüsün emzirme ile geçme konusunda görüşü ve koronavirüsün doğum öncesi ve sonrası sağlığa etkisi konusunda görüşü

değişkenlerinin %25'ini açıkladığı belirlenmiştir (Tablo 6). Koronavirüs anksiyete düzeyi ve değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Effati-Daryani ve arkadaşları (2020) COVID-19 salgını sırasında İranlı gebelerde yaptığı çalışmada stres puanı ile yaş, eğitim düzeyi, eşin yaşı, eşin eğitim düzeyi, eşin işi, hane gelirinin yeterliliği, eşin desteği ve evlilik yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Yassa ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında, gebelerin %50'si salgın sırasında emzirmenin güvenli olmadığını konusunda fikirleri olmadığını, %76'sı COVID-19'un doğum defektlerine ve %64.5'i ise erken doğuma neden olacağını bilmediğini belirtmiştir. Landi ve arkadaşları (2020), çalışmada ailede COVID-19 pozitif bir bireye sahip olmanın hem COVID-19, hem de psikolojik stres için bir etken olduğunu göstermiştir (Landi, Pakenham, Boccolini, Grandi ve Tossani, 2020). Yue ve arkadaşları (2021) üçüncü trimester gebelerde yaptığı çalışmada sosyal desteğin kaygı ile negatif ilişkisi olduğunu, gebelerin yüksek düzeyde sosyal desteğe ve COVID-19'a karşı orta düzeyde bir risk algısına sahip olduklarını saptamıştır. Nodoushan ve arkadaşları, (2020) 560 gebe ile yaptıkları çalışmada stres ve eğitim düzeyi ve istihdam arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu, stres ve sosyoekonomik durum ve yaş arasında anlamlı fark bulunmadığını belirtmiştir (Nodoushan, Alimoradi ve Nazari, 2020). Hossain ve arkadaşları (2020) yaptıkları çalışmada gebelerin %67.8'i COVID-19'un gebeliğini etkilediğini, %83.2'si yeni doğan bebeğe bulaşacağı ve %84.6'ı anne COVID-19 pozitif ise bebeği etkiler şeklinde görüşe sahip olduğunu bulmuştur (Hossain ve ark., 2020). Corbett ve arkadaşları (2020) çalışmasında COVID-19 salgınının gebelerde kaygının artmasına neden olduğunu, en çok yaşlı akrabaları, çocukları ve doğmamış bebekleri için endişelendiklerini tespit etmiştir (Corbett ve ark., 2020). Mappa ve arkadaşları (2020) çalışmasında COVID-19'un yapısal anomalileri arttıracığı korkusu, fetal büyümeyi kısıtlayacağı ve erken doğuma neden olabileceği düşüncelerinin mevcut olduğu görülmüştür (Mappa, Distefeno ve Rizzo, 2020).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmadan elde edilen bulgular, araştırmaya katılan gebelerin verdikleri yanıtlarla sınırlıdır. Araştırma sonuçları, çalışmanın yapıldığı hastaneye başvuran gebelere genellenebilir.

SONUÇ

Koronavirüs anksiyete düzeyleri ile Belirsizliğe Tahammülsüzlük ölçeği toplam puanı, “ileriye yönelik kaygı” alt boyutu ve “engelleyici kaygı” alt boyutu arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki saptanmıştır. Gebelerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi arttıkça koronavirüs anksiyetesi artmaktadır. Gebelerin koronavirüse yakalanmaktan korktuğu tespit edilmiştir. Koronavirüs açısından gebe kadınların daha yüksek risk altında olduklarını düşündükleri bulunmuştur. Gebelerin koronavirüsün doğum sonu dönemde emzirme ile bebeğe geçme konusunda bilgisi olmadığı bulunmuştur. Koronavirüsün gebelikte anneden bebeğe geçme konusunda bilgisi olmadığı belirlenmiştir. Gebelikte geçirilen Koronavirüsün bebeğin doğum öncesi ve doğum sonrası sağlığını etkileme konusunda bilgisi olmadığı bulunmuştur. Gebelikte geçirilen Koronavirüsün erken doğuma neden olma konusunda bilgi sahibi olmadıkları belirlenmiştir. Gebelerin yakın çevresinde (aile/arkadaş/akraba vb.) COVID-19 hastalığı geçirenlerin olduğu tespit edilmiştir. Gebelerin Koronavirüs ile ilgili haberleri, gelişmeleri takip ettikleri belirlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, üreme sağlığı, gebelik, doğum ve doğum sonu gibi dönemleri kapsayan hizmetlere erişimin kolaylaştırılması konularında, sosyal hizmetlerin; toplum sağlığı ve aile sağlığı merkezlerine destek olması, gebelik, doğum ve doğum sonu dönem ile ilgili doğru ve güvenilir bilgilerin; kanıt temelli uygulamaların, resmi kılavuzların, ulusal ve uluslararası önerilerin anne ve anne adaylarına ulaştırılması önerilmektedir. Ayrıca, pandemi koşulları altında gebelerin multidisipliner bir ekip tarafından takibinin sağlanması, web tabanlı hemşirelik/ebelik eğitim ve danışmanlık hizmetinin ve gebe takibinin desteklenmesi ve gebelik, doğum ve doğum sonu dönemde kadınların sosyal destek gereksiniminin karşılanması önerilmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü / Ethics Committee Approval

Araştırma için Özel Anadolu Sağlık Merkezi Etik Kurulu'ndan etik onay alınmıştır (Tarih: 06.01.2021 ve Sayı No: ASM-EK 21/134)

Yazar Katkısı / Author Contributions:

Fikir/Kavram: K.D.B.; Tasarım: K.D.B.; D.E.S.; Denetleme/Danışmanlık: K.D.B.; Analiz ve/veya Yorum: K.D.B.; D.E.S.; Kaynak Taraması: D.E.S.; K.D.B.; Makalenin Yazımı: D.E.S.; K.D.B.; Eleştirel İnceleme: K.D.B.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review:

Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek / Financial Disclosure

Yazarlar araştırmanın yürütülmesi sürecinde bir finansal destek almadıklarını beyan etmiştir.

KAYNAKLAR

- Aka, B. (2021). *Yetişkinlerde erken dönem uyumsuz şemalar ve kişilik özelliklerinin COVID-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Akbari, M., Seydavi, M., Zamani, E., (2021). The mediating role of personalized psychological flexibility in the association between distress intolerance and psychological distress: A national survey during the fourth waves of COVID-19 pandemic in Iran. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 28(6), 1416-1426. doi: 10.1002/cpp.2685
- Alizadehfard, S., Alipour, A. (2020). The path analysis model in prediction of corona phobia based on intolerance of uncertainty and health anxiety. *Journal of Research in Psychological Health*, 14(1), 16-27. doi: 10.52547/rph.14.1.16
- Aslan, M. M., Yuvacı Uslu, H., Köse, O., Cevrioglu, A.S., Özden, S. (2020). COVID-19 ve Gebelik. *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research*, 4, 10-13. doi: 10.34084/bshr.713716
- Bakioğlu, F., Korkmaz, O., Ercan, H. (2021). Fear of Covid-19 and positivity: Mediating role of intolerance of uncertainty, depression, anxiety and stress. *International Journal of Mental and Addiction*, 19, 2369-2382. doi: 10.1007/s11469-020-00331-y
- Bardeen, J. R., Fergus, T. A. (2014). An examination of the incremental contribution of emotion regulation difficulties to health anxiety beyond specific emotion regulation strategies. *Journal of Anxiety Disorders*, 28(4), 394-401. doi: 10.1016/j.janxdis.2014.03.002
- Berthelot, N., Lemieux, R., Garon-Bissonnette, J., Drouin-Maziade, C., Martel, É., Maziade, M. (2020).

- Uptrend in distress and psychiatric symptomatology in pregnant women during the coronavirus disease 2019 pandemic. *Acta Obstetrica Et Gynecologica Scandinavica*, 99(7), 848-855. doi: 10.1111/aogs.13925
- Biçer, İ., Çakmak, C., Demir, H., Kurt, M.E. (2020). Koronavirüs Anksiyete Ölçeği Kısa Formu: Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25(1), 216-225. doi: 10.21673/anadoluklin.731092
- Budak, F., Korkmaz, Ş. (2020). Covid-19 pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: Türkiye örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 62-79. doi: 10.35375/sayod.738657
- Ceulemans, M., Hompes, T., Foulon, V. (2020). Mental health status of pregnant and breastfeeding women during the covid-19 pandemic: A call for action. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 151(1), 146-147. doi: 10.1002/ijgo.13295
- Chen, H., Guo, J., Wang, C., Luo, F., Yu, X., Zhang, W. ... Zhang, Y. (2020). Clinical characteristics and intrauterine vertical transmission potential of COVID-19 infection in nine pregnant women: A retrospective review of medical records. *The Lancet*, 395(10226), 809-815. doi: 10.1016/S0140-6736(20)30360-3
- Corbett, G. A., Milne, S. J., Hehir, M. P., Lindow, S. W., O'connell, M. P. (2020). Health anxiety and behavioural changes of pregnant women during the COVID-19 pandemic. *European Journal of Obstetrics, Gynecology and Reproductive Biology*, 249, 96-97. doi: 10.1016/j.ejogrb.2020.04.022
- Çuvadar, A., Özcan, H. (2020). Covid 19 enfeksiyonunda emzirme ve ebelik bakımı. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 7(2), 137-140.
- Dayan, S. (2021). COVID-19 ve Aşı. *Dicle Tıp Dergisi*, 48,98-113. doi: 10.5798/dicletip.1005040
- Desdicioğlu, R., Yavuz, A.F. (2020). COVID-19 ve Gebelik. *Ankara Medical Journal*, 20(2), 482-487. doi: 10.5505/amj.2020.74318
- Depoux, A., Martin, S., Karafillakis, E., Preet, R., Wilder-Smith, A., Larson, H., (2020), The Pandemic of Social Media Panic Travels Faster Than The COVID-19 Outbreak. *Journal of Travel Medicine*, 27(3),1-2. doi: 10.1093/jtm/taaa031
- Duman, N. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Covid-19 Korkusu ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük. *The Journal of Social Science*, 4(8), 426-437.
- Durankuş, F., Aksu, E. (2020). Effects of the COVID-19 pandemic on anxiety and depressive symptoms in pregnant women: A preliminary study. *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine*,1-7. doi: 10.1080/14767058.2020.1763946
- Effati-Daryani, F., Zarei, S., Mohammadi, A., Hemmati, E., Yngykd, S. G., Mirghafourvand, M. (2020). Depression, stress, anxiety and their predictors in Iranian pregnant women during the outbreak of COVID-19. *BMC Psychology*, 8(1), 1-10. doi: 10.1186/s40359-020-00464-8
- Ertuğrul, S., Değer, İ., Yılmaz, S.T. (2021). COVID-19 ve Yenidoğan. *Dicle Tıp Dergisi*, 48, 29-38. doi: 10.5798/dicletip.1004151
- Hossain, N., Samuel, M., Sandeep, R., Imtiaz, S., Zaheer, S. (2020), Perceptions, Generalized Anxiety and Fears of Pregnant women about Corona Virus infection in the heart of Pandemic. doi: 10.21203/rs.3.rs-32235/v1
- Karaahmet, A. Y. (2021). COVID-19, gebelik, anne sütü ve mikrobiyotası: Genel bir bakış. *Ümraniye Pediatri Dergisi*, 1(2), 29-38. doi: 10.14744/upd.2021.35220
- Landi, G., Pakenham, K. I., Boccolini, G., Grandi, S., Tossani, E. (2020), Health anxiety and mental health outcome during COVID-19 lockdown in Italy: The mediating and moderating roles of psychological flexibility. *Frontiers in Psychology*, 11, 2195. doi: 10.3389/fpsyg.2020.02195
- Liu, X., Chen, M., Wang, Y., Sun, L., Zhang, J., Shi, Y., ...Qi, H. (2020). Prenatal anxiety and obstetric decisions among pregnant women in wuhan and chongqing during the COVID-19 outbreak: A cross-sectional study. *BJOG: An International Journal of Obstetrics & Gynaecology*, 127(10), 1229-1240. doi: 10.1111/1471-0528.16381
- Mappa, I., Distefano, F. A., Rizzo, G. (2020). Effects of Coronavirus 19 pandemic on maternal anxiety during pregnancy: A prospective observational study. *Journal of Perinatal Medicine*, 48(6), 545-550. doi: 10.1515/jpm-2020-0182
- Mehdizadehkashi, A., Chaichian, S., Haghighi, L., Eshraghi, N., Bordbar, A., Hashemi, N., ...Tahermanesh, K. (2021). The impact of COVID-19 pandemic on stress and anxiety of non-infected pregnant mothers. *Journal of Reproduction & Infertility*, 22(2), 125-132. doi: 10.18502/jri.v22i2.5801
- Mertens, G., Gerritsen, L., Duijndam, S., Saleminck, E., Engelhard, I. M. (2020). Fear of The Coronavirus (COVID-19): Predictors in an online study conducted in March 2020. *Journal of Anxiety Disorders*, 74, 102258. doi: 10.1016/j.janxdis.2020.102258
- Nodoushan, R. J., Alimoradi, H., Nazari, M. (2020). Spiritual health and stress in pregnant women during the Covid-19 pandemic. *SN Comprehensive Clinical Medicine*, 2(12), 2528-2534. doi: 10.1007/s42399-020-00582-9
- Ovalı, F. (2020). Yenidoğanlarda COVID-19 enfeksiyonları. *Anadolu Kliniği Tıp Bilim Dergisi*,

- 25(1):23-45. doi: 10.21673/Anadoluklin.708589.
- Özcan, H., Elkoca, A., Yalçın, Ö. (2020). COVID-19 enfeksiyonu ve gebelik üzerindeki etkileri, *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25, 43-50. doi: 10.21673/anadoluklin.708151
- Öztürk, İ., Akalın, S., Özgüner, İ., Şakiroğlu, M. (2020). COVID-19 salgınının ve karantinanın psikolojik etkileri. *Turkish Studies*, 15(4), 885-903. doi: 10.7827/TurkishStudies.44885
- Patabendige, M., Gamage, M. M., Weerasinghe, M., Jayawardane, A. (2020). Psychological impact of the COVID-19 pandemic among pregnant women in Sri Lanka. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 151(1), 150-153. doi: 10.1002/ijgo.13335
- Rasmussen, S. A., Smulian, J. C., Lednický, J. A., Wen, T. S., Jamieson, D. J. (2020). Coronavirus disease 2019 (COVID-19) and pregnancy: What obstetricians need to know. *American Journal of Obstetrics and Gynecology*, 222(5), 415-426. doi: 10.1016/j.ajog.2020.02.017
- Salehi, L., Rahimzadeh, M., Molaei, E., Zaheri, H., Esmaelzadeh-Saeieh, S. (2020), The relationship among fear and anxiety of COVID-19, pregnancy experience, and mental health disorder in pregnant women: A structural equation model. *Brain and Behavior*, 10(11), e01835. doi: 10.1002/brb3.1835
- Sarıçam, H., Erguvan, F.M., Akın, A. (2014). Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12) Türkçe Formu: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Route Educational and Social Science Journal*, 1(3), 148-157.
- Satıcı, B., Sarıcalı, M., Satıcı, S. A., Griffiths, M. D. (2020). Intolerance of Uncertainty and Mental Wellbeing: Serial Mediation by Rumination and Fear of COVID-19. *International Journal Of Mental Health and Addiction*, 1-12. doi: 10.1007/s11469-020-00305-0
- Schwartz, D. A. (2020). An analysis of 38 pregnant women with COVID-19, their newborn infants, and maternal-fetal transmission of SARS-CoV-2: Maternal coronavirus infections and pregnancy outcomes. *Archives of Pathology & Laboratory Medicine*, 144(7),799-805. doi: 10.5858/arpa.2020-0901-SA
- Sexton, K. A., Norton, P. J., Walker, J. R., Norton, G. R. (2003), Hierarchical model of generalized and specific vulnerabilities in anxiety. *Cognitive Behaviour Therapy*, 32(2), 82-94. doi: 10.1080/16506070302321
- Sevimli, A. D. (2021). *Lohusaların Koronavirüs Korkusu (Covid-19) ve Doğum Sonu Destek Gereksinimlerinin Belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstinye Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Spiniello, L., Di Mascio, D., Bianco, C., Esposito, O., Giangiordano, I., Muzii, L., ... Saccone, G. (2020). All we know about COVID-19 in pregnancy: From perinatal to ethical and psychological perspective. *Perinatal Journal*, 28(2), 120-126. doi:10.2399/prn.20.0282008
- Taubman-Ben-Ari, O., Chasson, M., Abu Sharkia, S., Weiss, E. (2020). Distress and anxiety associated with COVID-19 among Jewish and Arab pregnant women in Israel. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 38(3), 340-348. doi:10.2399/prn.20.0282008
- Tırmıkçioğlu, Z. (2020). COVID-19 enfeksiyonu olan gebelerde ilaç kullanımı. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25(1), 51-58. doi: 10.21673/anadoluklin.710736
- Tull, M. T., Barbano, A. C., Scamaldo, K. M., Richmond, J. R., Edmonds, K. A., Rose, J. P. ...Gratz, K. L. (2020). The prospective influence of COVID-19 affective risk assessments and intolerance of uncertainty on later dimensions of health anxiety. *Journal of Anxiety Disorders*, 75, 102290. doi: 10.1016/j.janxdis.2020.102290
- Türen, E. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde kadın doğum kliniğine başvuran gebelerde anksiyete düzeyinin belirlenmesi. *Selçuk Tıp Dergisi*, 36, 4: 352-356. doi: 10.30733/std.2020.01468.
- Uğurlu, M., Vural, G. (2020). Gebelik ve Covid-19 Enfeksiyonu, *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 17(3), 273-278.
- Wright, K. D., Lebell, M. A. A., Carleton, R. N. (2016), Intolerance of Uncertainty, Anxiety Sensitivity, Health Anxiety, and Anxiety Disorder Symptoms in Youth. *Journal of Anxiety Disorders*, 41, 35-42. doi: 10.1016/j.janxdis.2016.04.011
- Yassa, M., Birol, P., Yirmibes, C., Usta, C., Haydar, A., Yassa, A., ... Tug, N. (2020). Near-term pregnant women's attitude toward, concern about and knowledge of the COVID-19 pandemic. *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine*, 33(22), 3827-3834. doi: 10.1080/14767058.2020.1763947
- Yue, C., Liu, C., Wang, J., Zhang, M., Wu, H., Li, C., Yang, X. (2021). Association between social support and anxiety among pregnant women in the third trimester during the coronavirus disease 2019 (COVID-19) epidemic in Qingdao, China: The mediating effect of risk perception. *The International Journal of Social Psychiatry*, 67(2),120-127. doi: 10.1177/0020764020941567